

POGÁNY VAGY KERESZTÉNY SZIMBÓLUM A KARÁCSONYFA?

SZABADOS ÁDÁM

Időről időre előkerül keresztények között a kérdés: vajon helyes dolog-e a karácsonyfa állítása? Van, aki amellet érvel, hogy a kompromisszumok nélküli keresztény életbe ez ugyanúgy nem fér bele, mint bármilyen más babona és pogány eredetű szokás. Mások úgy gondolják, hogy a karácsonyfa ártalmatlan hagyomány, mely szebbé, ünnepélyesebbé teszi Jézus születésének ünnepét. Igaz, hogy pogány eredete van, de ki gondol már a pogány tartalomra? A karácsonyfa az évszázadok során megszentelődött – gondolják –, de legalábbis ugyanúgy nem okoz zavart a fejekben, mint az, hogy húsvétkor sonkát és tojást eszünk.

Valamikor tizenkét vagy tizenhárom évvel ezelőtt kezembe került Oscar [Cullmann](#) *A karácsony ünnepének kialakulása és a karácsonyfa eredete* c. könyvecskéje. A német teológus ebben az írásában amellet érvel, hogy a feldíszített karácsonyfa állítása egyáltalán nem pogány, inkább keresztény gyökerű szokás. Ha Cullmannak igaza van, a karácsonyfát nem szükséges még ártatlan kompromisszumnak sem tartanunk, magunkhoz ölelhetjük mint a Jézus születését ünneplő hagyományok egyik legszebb és leginkább jelentéssel bíró tárgyi eszközét.

Cullmann különbséget tesz a régi karácsonyi fa és az általunk ismert feldíszített karácsonyfa között. Valóban létezett egy régi pogány szokás Karácsonyhoz közel, mikor a napfordulót ünnepelték ágakkal és fákkal. Babonák és legendák kötődtek ehhez, például az a hiedelem, hogy Jézus születésekor kinyíltak a virágok. Karácsony előtt hetekkel almafa és cseresznyefa ágakat tettek vízbe, hogy karácsonyra kiviruljanak. Örökzöld növényeket is használtak, melyek a halhatatlanságot jelképezték. A pogány szokások tehát keresztény motívumokkal keveredtek.

Az általunk ismert karácsonyfának Cullmann szerint mégsem ez az eredete. A feldíszített karácsonyfa mindössze négyszáz éves múltra tekint vissza, és egészen más szokásból alakult ki. A karácsonyfa-állítás kezdeteit azokban a középkori misztérium-játékokban találjuk, melyeket a karácsonyi ünnep előéjszakáján mutattak be a templomok kapui előtt. Tárgyuk a paradicsomi bűnbeesés története volt. Mivel december 24. Ádám és Éva napja, a játékban színre lépett Ádám, Éva, az ördög és egy kérub. Ott állt díszletként egy fa is, mely a paradicsomi jó és rossz tudásának fáját jelképezte, melyről az első emberpár szakított. A német képzeletben ez a fa almafa volt, mivel azonban télen nem volt zöld levelű almafa, ezért lett helyette a fenyő a kellék, melyre almákat aggattak.

A szenteste a bűn átélését és a bűnbocsánat eljövételét jelentette az ünneplőknek. Az alma szimbolizálta a bűnesetet. Az alma mellé ostyákat lógattak, melyek Krisztus halálára és a megváltásra utaltak. Később ezek a feldíszített fák egyre inkább bekerültek a házakba. Minden fán volt alma és ostya, de később az ostyából karácsonyi sütemény lett, majd kalácsokat raktak a fára, Ádám és Éva képével. Egyre több dolog került aztán még díszként a

házakban felállított karácsonyfákra. Papírból rózsákat vágta ki, mert a rózsza régi keresztény szimbólumnak számított (Ézs 11,1 „És származik egy vesszőszál Isai törzsökéből, s gyökereiből egy virágszál nevedik”). Egyes karácsonyi énekekben előkerül ez a motívum, mint például a „Szép rózsabimbó nyílt ki...” kezdetű dalban. A csillogó fémlapocskák, üveggömbök a napkeleti bölcsek ajándékait jelenítették meg, a gyertyák pedig Krisztusra utaltak, aki „a felkelő fény a magasságból, hogy világítson azoknak, akik a sötétségben és a halál árnyékában lakoznak” (Lk 1,78-79). Azóta persze sok más, jelentés nélküli dísz is felkerült a fákra, de eredetileg a díszek mind jelentéssel bírtak.

A karácsonyfa-állítás szokása Cullmann történeti levezetése alapján tehát sem nem babona, sem nem kulturális kompromisszum. Ha ismerjük az eredetét, az üdvtörténet szép és hasznos (*dulce et utile*) szimbóluma lehet számunkra. A karácsonyfa régi jelképei hozzásegíthetnek az ünnep megértéséhez. Nálunk idehaza például a karácsonyfán mindig van legalább egy alma és egy mézeskalács, hogy „hirdesse” a bűnbeesést, valamint az Isten Fia testté lételét és kereszthalálát. Az este egy pontján a fiaim feladata, hogy megkeressék az almát és a mézeskalácsot. Jó alkalom ez arra, hogy megbeszéljük az üdvtörténet két sarkalatos tényét: az első Ádám halált okozó engedetlenségét és a második Ádám életet adó engedelmességét (Róm 5,19).